



د ملګرو ملتونو امنیت شورا ته په افغانستان کې د عمومي منشي د ځانګړي استازي ښاغلي تدامیچي یماموتو وينا

(څنګه چې وړاندې شوې)

نيویارک، د ۲۰۱۹ کال د سپټمبر ۱۰

* * *

ښاغلي رییس،

د امنیت شورا غړو،

د ورستيو ورځو او اونيو پېښو وښودله چې له هر څه نه زیات اوږدې افغان شخړې ته د یوه چټک سیاسي حل موندلو لپاره اړتیا لیدله کېږي. د تیرکال په ترڅ کې هڅو د سولې لپاره فرصتونه را منځ ته کړل. یادو فرصتونو، دواړه، د ډیرو لپاره هیلي او ویره هم را منځ ته کړه. خو یو ټکی لا هم څرګند دی. روښانه پاتې دی: شخړه یوازې د افغانانو ترمنځ د مستقیمو خبرو اترو له لارې حل کیدلی شي. دا خبرې باید ټولشموله وي، او د افغاني ټولني د ټولو برخو څخه استازیتوب وکړي.

نو له همدې امله اړینه ده چې د افغانستان د اسلامي جمهوریت او طالبانو ترمنځ مستقیمې خبرې اترې ژر تر ژره پیل شي. دې موخې د ترلاسه کولو لپاره له افغاني ګوندونو سره د ګډ کار کولو لپاره ډېرې هڅې ترسره شوې دي. دې هڅو یو فرصت رامنځ ته کړ، چېرې چې د دواړو افغان ډلو تر منځ د مستقیمو خبرو پیل شونی ښکاري. خو په اغلبو مواردو کې، موافقې ته له رسېدو څخه وړاندې موده ترټولو ستونزمن پړاو دی. ټول هغه خلک چې د سولې د هڅو سره تړاو لري، له ټولو څخه د مخه د شخړې ښکېلي خواووې، اړتیا لري څو د مستقیمو خبرو اترو د رامنځ ته کولو لپاره په دوامداره توګه کار وکړي. زه په ښکېلو اړخونو غیر کوم چې د مستقیمو خبرو فرصت څخه ګټه پورته کړي ترڅو یوه سوله ییزه راتلونکې رامنځ ته شي.

ما د ټول هیواد څخه ډیری خلکو ته غوږ نیولی چې د راتلونکې په اړه یې خپلې هیلي او ویرې څرګندې کړي. دوی د شخړې پای ته د رسیدو په تمه دي، مګر دوی دا ویره هم لري چې سوله به د آزادۍ او هغو حقونو په بیه لاسته راشي چې هیواد یې د تیرو ۱۸ کلونو لپاره د ساتنې او پرمختګ لپاره هلې ځلې کوي. ډیری ځوانان، په ځانګړي توګه ځوانې ښځې، د خپل هیواد په ټولنیز - اقتصادي او سیاسي ژوند کې د دوی د ګډون د محدودیتونو په اړه اندېښمن دي. په هر سیاسي جوړجاړي کې باید داسې ژمنتیا شتون ولري چې هر هغه څوک چې په افغانستان ژوند کوي، د هغوی د بشري حقونو او اساسي آزادیو، د ښځو، ځوانانو او لږکیو، او همدارنګه د بیان د آزادي او رسنیو پشمول، ساتنه او هغو ته وده ورکړل شي. د تیرو ۱۸ کلونو یوه بله مهمه لاسته راوړنه، چې باید وساتل شي او لا ورته وده ورکړل شي، هغه د امنیت او خدمتونو وړاندې کولو په شمول د دولت اداري وړتیاوې ده.

په مسکو او دوحه کې د افغاني ټولني او طالبانو د استازو ترمنځ وروستی غیر رسمي خبرې، د خبرو لپاره فرصتونه برابر کړل ترڅو د سولې لپاره ځینو اړینو او مهمو مسلو ته رسیدګي وشي. زه هیله لرم چې دا تجربه به دوام ومومي او د رغنده پایلو لپاره د خبرو اترو په برخه کې مرسته وکړي. ملګري ملتونه چمتو دي د خپل بې پرېتوب او تخصص په پام کې نیولو سره، د بین الافغاني پروسي ملاتړ وکړي.



زه هم غواړم چې دا په ګوته کړم چې د سولې هڅې باید د تاوتریخوالي د کموالی سبب وګرځي او په پای کې یې اړوند را مینځ ته شي.

بلاخره ، د سیمې هیوادونو او د سیمې هاخوا د هیوادونو ملاتړ لاهم اړین دی. د سولې هڅو سره د دوی فعاله ښکېلتیا او ملاتړ به لازمي وي ، په ځانګړي توګه د ګاونډیو هیوادونو ښکېلتیا او ملاتړ کوم چې په افغانستان کې د سولې او ثبات څخه تر ټولو ډیرې ګټې لاسته راوړي.

ښاغلي رییس،

تمه کېږي چې د سپټمبر په ۲۸ نیټه ، به د افغانستان خلک د ولسمشرۍ د ټاکنو په خاطر د رایو صندوقونو ته ولاړ شي چې دا به له ۲۰۰۱ کال راهیسې د څلورم ځل لپاره د ولسمشرۍ ټاکنې وي. دغه هیواد به د یوه نماینده دیموکراتیک سیاسي بنیاد د پیاوړتیا لپاره یو بل ګام پورته کړي. ملګري ملتونه د ټاکنو خپلواک کمیسیون ، او د انتخاباتي شکایتونو کمیسیون ، د امنیتي ارګانونو، مدني ټولنو او په ځانګړي توګه نوماندان ، د دوی ملاتړ کونکي او رای ورکونکي د مهالویش پراساس د باور وړ او ټول شموله ټاکنو ترسره کولو، بشپړ ملاتړ کوي. معتبرې ټاکنې به د هیواد راتلونکي لپاره یو مهم سیاسي بنسټ او همدارنګه ټاکل شوي ولسمشر ته مشروعیت او اقتدار ورکړي ، کوم چې به د سولې پروسې په پام کې نیولو سره ، خورا مهم وي.

د ټاکنو لپاره تخنیکي او عملیاتي چمتووالی ، چې د افغان ادارو لخوا رهبري کېږي ، چارې یې تر اوسه پورې په سمه روانې دي. د رای پانو او د رایو ورکونې د نورو توکي استول ولایتونو او ولسوالیو ته دوام لري . د رای ورکونې د کارمندانو استخدام او روزنه روانه ده. د بریښنايي ټیکنالوژۍ وخت د ټاکنو د خپلواک کمیسیون لخوا اداره کېږي. د رایو ورکونکو لیست تجدید شوی او له نهو میلیونو څخه ډیر ریکارډونه د خلکو له نظره او د سمون او اصلاح له بهیر څخه تیر شوي. دا د اصلاحاتو ځینې مثالونه دي چې د تیر کال پارلماني ټاکنو څخه زده کړل شوي درسونه منعکس کوي. دا او نور اقدامات به د ټاکنو د رویتیا او اعتبار زیاتولو لپاره ډیزاین شوي، چې د درغلیو کمولو مهمو اړخونو ته وده ورکړي. زموږ د ملګرو ملتونو مشاورین د شدیدې تیارو پدې تیرو اوونیو او ورځو کې د انتخاباتي مدیریت له ادارو سره اوږه په اوږه کار کوي.

په هرصورت ، اندیښنې لاهم د ټاکنو دمخه پاتې دي. یوې امنیت دی ، بل یې د رایو ورکونکو ګډون ، او بل یې احتمالي درغلي او بې نظمۍ دي. د نړیوالو همکارانو په مرسته د افغانستان امنیتي بنسټونو جدي هڅې روانې کړې ترڅو د چمتووالي او د رایو ورکونې د ورځو په جریان کې د کافي امنیت چمتووالی تضمین کړي. په هرصورت ، موږ لاهم د افغانانو لخوا ډیری اندیښنې اوږو چې په ځانګړي ډول د طالبانو لخوا ویل شوي چې د ټاکنو پروسې ګډوډوي، په تیره بیا، په ټاکنو کې برخه اخیستونکي ملکي وګړي په نښه کوي. هغه بریدونه چې د رایو ورکونې د مرکزونو او ملکي وګړو په وړاندې تر سره کېږي کوم چې د ټاکنو په پروسه کې برخه اخلي، د منلو وړ ندي؛ دا ټول بریدونه د نړیوال قانون څخه سرغړونه ګڼل کېږي. زه له طالبانو څخه غواړم چې خپل ګواښ بیرته واخلي ، او زه له دولت څخه غواړم چې د انتخاباتي پروسې د ساتنې لپاره کافي امنیت چمتو کړي.

د رایو ورکونکو ګډون د ټاکنو لپاره مهم دی. ۹.۶ میلیونه خلکو نوم لیکنه کړې. امنیت کولای شي چې د رایو ورکونکو رایو ورکولو باندې منفي اغیزه واچوي، همدارنګه د رایو ورکونکو عمومي لیوالتیا هم د رایو ورکولو په بهیر منفي تاثیر غورځوی. زموږ د ساحوي دفترونو د معلوماتو په اساس ، زموږ درک دا دی چې په ټاکنو کې لیوالتیا هغومره لوړه نده لکه څومره چې باید وی. په قسمي توګه ددی علت دا دی چې د سولې په پروسه کې قوی لیوالتیا شتون لري او همدارنګه، کمپاینونه چې د جولای



په ۲۸ پيل شوي ، په پوره جوش سره پيل شوي ندي. زه له افغانانو څخه غوښتنه كوم چې د راپي وركولو له حق څخه كار واخلي. د ټاكنو كميسيون او نوماندان هم بايد خلكو باندې غبر وکړي چې راووي او راپي وركوي.

بناغلي رييس،

بله ننگونه ، كومه چې كولي شي اعتبار باندې تاثير وكړي ، د درغليو او بې نظميو مسله ده ، په كوم كې چې د ټولو كانديدانو د انتخاباتي فعاليتونو لپاره په مساوي توگه د زميني برابر كول، شامل دي. پدې برخه كې ، زه بايد دا په گوته كړم چې غوره تخنيكي چمتوالي نشي كولي د سياسي ژمني ځاي ونيسي، هغه دا چې د مقرراتو سره سم فعاليتونه ترسره شي او د ټاكنو پايلې ومنل شي.

نوماندان ، سياسي گوندونه ، مدني ټولنه او رسنۍ ټول د دې وړتيا لري چې د ټاكنو په ورځ پروسې ته څارونكي وټاكي ، نو زه په ټولو بڼكېلو اړخونو غبر كوم چې د ټاكنو په خپلواك كميسيون كې اعتبار ليكونه ترلاسه كړي ترڅو د راي وركونې په هر مركز كې حضور ولري. زه له ټولو فعالينو څخه هم غوښتنه كوم چې د داسې اقداماتو څخه ډډه وكړي چې كوم نوماند ته نامناسبه گټه ورسوي يا د پروسې مشروعيت او اعتبار تر پوښتنې لاندې راولي. زه ټول بڼكېل اړخونه هڅوم چې د شكايتونو د سرغړونې قضيې، د شكايتونو كميسيون پشمول، اړونده ارگانونو ته وسپاري.

د ټولټاكنو وروسته د كانديدانو ، سياستمدارانو لپاره ترټولو سخت انتخاب د ماټې منل دي ، خو، دا په ديموكراتيكيه پروسه كې د سياستمدارې ستره كړنه ده. ټولې تخنيكي او عملياتي هڅې په لاره اچول شوي چې د ولسمشرۍ ټاكنې د اعتبار وړ وگڼل شي. زه له ټولو نوماندانو او ملاتړ كونكو څخه غوښتنه كوم چې ديموكراتيكيه پروسې ته درناوي وكړي ترڅو د خلكو او هيواد لپاره د منلو وړ پايلې ته ورسېږي.

بناغلي رييس،

د سولې لپاره هڅې بايد د تاوتريخوالي د كمولو سره مل وي. تر دې دمه ، په دې وروستيو ورځو كې تاوتريخوالي شدت موندلی. په كندوز ، بغلان او فراه كې د ياغيانو وروستي بريدونه او پدې سره بېره په كابل كې څو حملو جدي انديښنې را منځ ته كړې. په خبرو اترو كې د برلاسي ترلاسه كولو لپاره جگړې ته شدت وركول، عذر نشي كيدی. د شخړې خواوې بايد تاوتريخوالي او ملي تلفات راكم كړي تر څو د سولې لپاره خپل جدیت وښيي.

زه د دې بريدونو لخوا د ملي تلفاتو د دوامداره لوړې شميرې له امله ډير خپه او خواشيني يم. په ځانگړي توگه ، زه بايد په گوته كړم چې د ملي خلكو په قصدي ډول په نښه كول د جدي انديښنې وړ موضوع ده ، او دا يو جنكي جرم دی. د لټون عملياتو او هوايي بريدونو په جريان كې د وژل شويو ملي وگړو ډيريدل د انديښنې وړ ده. زه له ټولو خواو څخه غوښتنه كوم چې د خپلو عملياتو د ترسره كولو څرنگوالي له سره بياكتنه وكړي ، ترڅو د ملي وگړو ساتنه وكړي او زيانونه راكم كړي.

پدې برخه كې ، زه په عراق او شام - خراسان ولايت (داعش) كې د اسلامي دولت لخوا ملي وگړو ته د دوامداره زيان په اړه ژوره انديښنه څرگندوم ، كوم چې د يو دوامداره او نه ختميدونكي رنځ ښكارندويي كوي او لا نور هم وسعت مومي.

بناغلي رييس،

پداسې حال كې چې د سولې لپاره لټه دوام لري، راځي چې په مليونونه خلك په ټول افغانستان كې هير نكړو چې د جگړو د پايلو له امله له رنځ سره مخ دي. د ملگرو ملتونو ادارې او غير دولتي سازمانونه دا مهال د هيواد د ۴۰۰ ولسواليو څخه په ۳۳۱ كې،



په ځانګړي توګه د کرنې، تعلیم او روغتیا برخو کې، فعالیت کوي. د دوی لاسرسی یوه لنډمهاله هوساینه او د ښې راتلونکې لپاره بنیادی اساس، وړاندې کوي.

په ورته وخت کې، دا هیڅکله د وخت څخه مخکې خبره نده چې د سولې وروسته خلکو سره د مرستې څرنگوالي په اړه او د سولې خبرې اترې په جریان کې، فکر پیل کړی. نړیوالې ټولنې لا دمخه د ملګرو ملتونو او د انګلستان په څېر هیوادونو کې د نړیوال بانک په مشرۍ د سولې وروسته د مرستې لپاره یوه مطالعه پیل کړې. له افغانستان سره نړیوالې مرستې او دوه اړخیز ژمنې - چې په ۲۰۱۲ کال کې د لندن، بروکسل او ژینیو کنفرانسونو له لارې په توکیو کې د وزیرانو په ناسته کې پیل شوی دی، باید بیا وڅیړل شي ترڅو نوی اړتیاوی او وضعیتونه چې د سولې له امله منځته راځي، پوره کړي. د ملګرو ملتونو سازمان د جنیوا د وزیرانو کنفرانس د مشترک رییس په توګه پدې برخه کې خبر ده چې په قوی توګه په دغه ساحه کې کار وشي او مور د ۲۰۲۰ کال د وزیرانو کنفرانس له راتلونکي نوي ګډ رییس سره، چې لا تراوسه ټاکل شوی نه دی، کار کولو ته چمتو یو.

ښاغلي رییس،

زه نشم کولی د سولې د تامین لپاره د هڅو د پرمختګ په اهمیت او د بین الافغانی خبرو اترو د پیل په اړه، په کافي اندازه ټینګار وکړم. د نړۍ له ګوټ ګوټ څخه د سولې د تېرو خبرو اترو مثالونه ښيي چې څنګه چې د رغنده خبرو امکان رښتینی کيږي، ننگونې به هم ډیرې شي. وروستۍ مرحلې چې د بین الافغانی خبرو اترو د پیل لامل ګرځي ډیرې ستونزمن کيږي او کلک مدیریت ته اړتیا لري. دوی له مور ټولو څخه همکارۍ ته اړتیا لري. ملګري ملتونه د ټولو هغو هڅو ستاینه کوي چې د افغانستان د اسلامي جمهوریت او طالبانو ترمنځ د مستقیمو خبرو اترو لپاره رامنځ ته کيږي او مور به په ملګرو ملتونو کې د ورته هڅو د کمک لپاره خپلو مرستو ته دوام ورکړو.

یوناما د سولې او ټیکو په برخه کې د افغانستان د خلکو او حکومت ملاتړ کوي. د یوه سیاسي ماموریت په حیث د خپل ماموریت سره په سمون کې، یوناما د شخړې د مخنیوي او د هغه د حل ملاتړ کوي، ټولشمولوالي او ټولنیز پیوستون ته وده ورکوي او همدارنګه سیمه ییزه همکاري بیاوړې کوي. ماموریت د موثرې حکومتولۍ ملاتړ کوي، ملي مالکیت او حسابورکونکو ادارو ته چې د بشري حقونو د درناوي او ساتنې لپاره رامنځ ته شوي، وده ورکوي. یوناما د دیپلوماتیکو اقدامونو په شمول کوم چې د سازمان د خپلواکي، بې طرفي او رښتنولي په ګټې اخیستنې سره د شخړو د پېښیدو، زیاتیدو او خپریدو مخه ونیسي، ماموریت د "ښه نیت هڅې" او نور خدمتونه برابروي. ماموریت د افغانستان د پراختیا او بشري لومړیتوبونو لپاره نړیوالې مرستې همغږي کوي.